

Przy końcu autorzy słusznie wspominają, że coraz to nowe zagadnienia i niejasności się wyłaniają, bo żaden prawodawca nie jest w stanie przewidzieć wszystkich możliwości, jakie życie nasuwa, i dlatego należy się spodziewać autentycznych wyjaśnień ze strony Kongregacji S. Officii.

85-LECIE KS. WILHELMA SCHMIDTA S. V. D.

W encyklice „*Divino afflante Spiritu*“ Pius XII po raz pierwszy wyraźnie zalicza etnologię do nauk pomocniczych egzegezy biblijnej. Dlatego jest rzeczą wskazaną, by czasopismo biblijne czytelników swoich zapoznało bliżej z osobą i działalnością bardzo wybitnego etnologa, lingwisty i religjologa, z Ks. Wilhelmem Schmidtem, który w każdej z tych wymienionych nauk dokonał badań przełomowych.

Ks. Wilhelm Schmidt urodził się 16. lutego 1868 r. w Hoerden w Westfalii. W 1883 r. wstąpił do Towarzystwa Słowa Bożego (skr. S. V. D. = Societas Verbi Divini = Werbiści). Po święceniach kapłańskich w 1892 r. został wysłany do Berlina, gdzie studiował przede wszystkim języki semickie: hebrajski, arabski, syryjski, aby później zająć się źródłami arabskimi i hebrajskimi średniowiecznej filozofii scholastycznej. W 1895 r. został lektorem języka hebrajskiego w Seminarium zakonnym S. V. D. w St. Gabriel pod Wiedniem.

W tym czasie (1896) Stolica Apostolska powierzyła Zgromadzeniu Słowa Bożego misję na Nowej Gwinei, gdzie na stosunkowo niewielkim obszarze spotyka się niezwykle ilość i różnorodność języków papuaskich. Ona to zainteresowała Ks. Schmidta, kiedy opracowywał referat na temat Misji Nowej Gwinei. Porównywania nazw liczebników w różnych językach papuaskich skierowały jego zainteresowania na lingwistykę ogólną. Przedmiotem specjalnym jego badań stały się języki Oceanii, które złączył w wielką grupę lingwistyczną, obejmującą prawie wszystkie wyspy położone między Madagaskarem i Ameryką Południową. Grupę tę z wdzięczności dla Austrii, której obywatelstwo otrzymał, nazwał austronezyjską. Grupa ta jest spokrewniona z inną grupą językową, rozpowszechnioną na kontynencie azjatyckim, która się również stała przedmiotem jego badań, opublikowanych w pracy „*Das Verhältnis der melanesischen Sprachen zu den polynesischen und untereinander*“ (Wiedeń 1899). Dalsze badania nad językami australijskimi doprowadziły go do ich klasyfikacji i do bardzo ważnych wyników, które publikuje w obszernym dziele „*Die Gliederung der australischen Sprachen*“ (Wiedeń 1913). W 1926 r. ukazuje się dzieło: „*Die Sprachfamilien und Sprachenkreise der Erde*“ z atlasem językowym, przedstawiające dzieje badań historyczno-porównawczych nad wszystkimi rodzinami językowymi świata. Autor stwierdza, że budowa języka zmienia się zależnie od rozwoju kultury społeczeństwa, które posługuje się tym językiem. Podkreśla również wpływ, jaki wywierają zmiany kultury materialnej i społecznej na przeobrażenia lingwistyczne, zajmując przez takie postawienie stanowisko ewolucyjne.

W pracach lingwistycznych Ks. Schmidt posługiwał się w dużej mierze materiałami zebranymi przez misjonarzy, którzy w długoletnim współżyciu z tubylcami na ogół gruntowniej poznali ich język, zwyczaje, wierzenia, kulturę materialną i duchową, niż podróżujący badacze, którzy tylko przejściowo i nieraz pobieżnie zapoznali się z tubylcami. Sprawozdania misjonarzy

wprawdzie zawsze ceniono, lecz rzadko wykorzystano je należycie. Zaś ścisły związek, jaki łączy język z kulturą, doprowadził powoli Ks. Schmidta do badania kultury a przede wszystkim religii ludów pierwotnych. Dla lepszego wykorzystania przez etnologię materiałów etnograficznych, zebranych przez misjonarzy, Ks. Schmidt powołuje do życia w 1906 r. czasopismo „Anthropos“ (Revue internationale d'ethnologie et de linguistique), w którym uczeni i misjonarze publikują swoje prace i badania naukowe z dziedziny lingwistyki, etnologii, prehistorii, religiologii w 8 językach a mianowicie w angielskim, francuskim, hiszpańskim, holenderskim, polskim, portugalskim, niemieckim i włoskim. Organ ten liczy obecnie 47 tomów, z których każdy obejmuje ponad 1000 stron, oraz dwie serie dzieł naukowych, mianowicie serię etnologiczną i lingwistyczną, z których każda liczy także kilkanaście tomów.

Dla redagowania tegoż czasopisma Ks. Schmidt założył w r. 1906 w Wiedniu „Instytut Anthroposu“, do którego należy około 30 współpracowników różnych narodowości, między innymi i jeden Polak. Należą oni do Zgromadzenia Ks. Ks. Werbistów, których naczelne kierownictwo przeznaczyło do badań wyłącznie etnologicznych. Oprócz redakcji „Anthroposu“ członkowie Instytutu pracują jako badacze terenowi wśród ludów tubylczych. W ramach tegoż Instytutu niektórzy jego członkowie przeprowadzili kilka ekspedycji do najstarszych ludów. I tak Ks. Koppers wybrał się do szczyków Ziemi Ognistej i do Bhil w Indiach, Ks. Szebesta zrobił cztery ekspedycje do Pygmejów afrykańskich oraz Buszmenów i Hotentotów, Ks. Hoeltker do szczepów papuaskich na Nowej Gwinei, Ks. Schumacher zbadał gruntownie Pygmejów szczepu Batwa w Ruandzie, zaś Ks. Vanoverberg Negrytów na Filipinach a dr Lebzelter Buszmenów i Hotentotów. Obecnie Instytut Anthropos z siedzibą w Froideville (Szwajcaria) posiada dwie filie, mianowicie w Bombaju i Nagoi. Kilku jego członków jest profesorami na uniwersytetach w Wiedniu, Bazylei, Bombaju, Fryburgu, Pekinie, Nagoi, Manili oraz w kilku seminariach duchownych.

Obok wykładów jako profesor etnologii w Wiedniu i prac organizacyjnych w związku z czasopismem i instytutem „Anthropos“, Ks. Schmidt uważał za swe zadanie życiowe badania naukowe nad ludami pierwotnymi. I tak w r. 1910 publikuje monografię „Die Stellung der Pygmäenvölker in der Entwicklungsgeschichte des Menschen“, w której wykazuje fakt niezbity stosunkowo wysokiej moralności i religii u szczepów pygmejskich, należących do najstarszych przedstawicieli ludzkości. Autor prowadzi dalsze badania w tym samym kierunku, lecz na szerszej podstawie, które publikuje od 1912 r. w monumentalnym dziele „Der Ursprung der Gottesidee“. Jest to prawdziwa „Summa gentilium“ w 10 tomach, licząca ponad 9000 stron, a manuskrypty 3 dalszych tomów są już gotowe do druku. Trudno podać w kilku słowach wynik tak rozległych i gruntownych badań, obejmujących religię i moralność najstarszych ludów, tzw. prakultury i kultur zasadniczych tzn. kręgu kulturowego patriarchalno-pasterskiego, matriarchalnego i totemistycznego. Jedno jest pewne z wyników dotychczasowych badań, że stosunkowo wysoka moralność oraz monoteizm ludów pierwotnych nie są produktem rozwoju, lecz spuścizną ludów.

Również socjologia ludów pierwotnych została wciągnięta w szczegółowe badania Ks. Schmidta. W 1924 r. ukazuje się praca: „Völker und Kulturen“, gdzie Ks. Schmidt na 370 stronicach podaje zwięzły przegląd socjologii najstarszych, pierwotnych ludów. Od 1937 do 1942 r. publikuje trzytomowe dzieło

„Das Eigentum auf den ältesten Stufen der Menschheit“. Również zagadnieniu rasy i narodowości poświęcił specjalną pracę „Volk und Rasse“ w trzech tomach.

Czytelników „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego“ interesować będzie działalność Ks. Schmidta w tych również dziedzinach. Otóż w początkach pierwszej wojny światowej właśnie Ks. Schmidt zainicjował w St. Gabriel pod Wiedniem ruch liturgiczny, który później przejął Ks. Pius Parsch i doprowadził do rozkwitu w krajach niemieckich. Również po wojnie Ks. Schmidt publikuje rozprawę: „Der strophische Aufbau des Gesamttextes der vier Evangelien, oraz „Das Leben Jesu“ w 2 tomach (Wiedeń 1947). Oprócz tego stworzył kilka kompozycji do Lamentationes, Veni Creator, Salve Regina, Miserere i ułożył kilkanaście pieśni kościelnych.

Od 1912 aż do 1938 r. Ks. Schmidt jest profesorem etnologii w uniwersytecie wiedeńskim, tam też stwarza tzw. Szkołę Wiedeńską kulturalno-historyczną etnologii, liczącą obecnie bodaj najwięcej zwolenników wśród etnologów. W 1937 r. wydaje drukiem podręcznik etnologii „Handbuch der Methode der kulturhistorischen Ethnologie“, oraz „Handbuch der vergleichenden Religionsgeschichte“ (w r. 1930), które zostały przetłumaczone na język angielski, hiszpański, japoński i włoski.

Badania Ks. Schmidta spotkały się z wielkim uznaniem. W r. 1912, jak już wyżej wspomniano, zostaje powołany na profesora etnologii do Wiednia, gdzie pracuje aż do 1938; w tym roku przenosi się do Szwajcarii, gdzie obejmuje profesurę etnologii we Fryburgu. W r. 1923 Pius XI powierza mu przygotowanie wystawy misyjnej w Watykanie, którą zamieniono później na Pontificio Museo Missionario-Etnologico w Lateranie. W uznaniu zasług położonych na polu nauki i około organizacji tegoż muzeum, Pius XI mianuje go w r. 1927 pierwszym dożywotnim dyrektorem muzeum, a nieco później członkiem Pontificiae Academiae Scientiarum. Również inne instytucje naukowe uznały jego zasługi w dziedzinie wiedzy. Świadczy o tym chociażby fakt nadania mu 6 doktoratów honoris causa uniwersytetów w Bonn, Budapeszcie, Lowanium, Mediolanie, Salzburgu i Wiedniu, oraz nadanie mu członkostwa 21 Akademii Nauk i instytucji naukowych oraz laureatu Académie Française.

Ks. Schmidt w czasie pierwszej wojny światowej pracował jako duszpasterz w armii austriackiej na terenie Polski, przyswoił sobie również język polski do tego stopnia, że udzielał nauki gramatyki języka polskiego seminarzystom w St. Gabriel pod Wiedniem. Jeszcze dotychczas łączy go przyjaźń z niektórymi uczonymi polskimi. Mimo podeszłego wieku niezmordowanie pracuje. Obecnie przygotowuje drugie wydanie „Voelker und Kulturen“ i dalsze tomy „Ursprung der Gottesidee“. Dotychczas co do zdrowia czuje się wyśmienicie. To też, kiedy z okazji 80 lecia pewien uczony francuski życzył mu dożycia 90-lecia, Ks. Schmidt z uśmiechem odpowiedział: „Ne fixons pas de termes aux grâces ni aux liberalités de Dieu“.

Gdy już artykuł był złożony, nadeszła wiadomość, że J. E. ks. Schmidt zmarł dnia 10 lutego w Froideville w Szwajcarii. Zwłoki jego przewieziono do Głównego Domu Ks. Ks. Werbistów, do St. Gabriel w Mödling pod Wiedniem.

AVE PIA ANIMA

Ks. T. CHODZIDŁO SVD